

SECTORUL AGRICOL AL CULTURILOR MULTIANUALE BACIFERE ÎN REPUBLICA MOLDOVA – EVOLUȚIE, EFICIENȚĂ, OPORTUNITĂȚI, RISCURI.

*Viorel TUREȚCHI¹, PhD student,
National Institute for Economic Research*

Eficiența activității agricole este strict determinat de o serie de factori cum ar fi: relevanța tehnologiilor implementate, managementul calitativ a procesului de producere, strategiile de marketing promovate. Abordarea reușită a acestor elemente, determinarea corectă, în dependență de cerere și ofertă a produsului agricol ce urmează a fi obținut, garantează succesul afacerii în domeniul dat.

În prezent, obiectivul de bază a întreprinderilor agricole autohtone este plasarea accentelor pe obținerea unui produs cu o valoare economică înaltă, accesibil ca preț și calitate atât pe piața internă, cât și externă. Astfel, una din ramurile agricole, care are capacitatea de a se conforma cerințelor respective este sectorul culturilor multianuale bacifere.

Cuvinte chee: Activitate agricolă, eficiență economică, cultură baciferă, căpșunul, zmeurul, coacăzul negru, tehnologie de producere.

Întroducere

Apariția formelor private de gestionare a terenurilor agricole, trecerea la economia de piață și oportunitățile economice imense pe care le oferă piețele externe, au obligat producătorii agricoli autohtoni să abordeze principiile implementării și dezvoltării unei agriculturi intensive, bazate pe eficiență economică, productivitate înaltă și calitate corespunzătoare. Stringența acestui fapt s-a manifestat, în deosebi, asupra sectorului producerii fructelor unde majoritatea plantațiilor multianuale erau de tip extensiv, amplasate pe suprafețe extinse dar cu o eficiență economică scăzută. Concentrarea excesivă a sectorului pomicol pe producerea unui asortiment îngust de fructe, în special mere și prune, a omis din vizorul economiștilor de atunci a potențialului economic imens pe care este capabil să-l furnizeze culturile bacifere cultivate în condițiile Republicii Moldova.

Actualmente, dezvoltarea sectorului horticol bacifer este abia la început de cale. Puținii producători autohtoni dețin suprafețe mici de căpșun, zmeur, mur, coacăz și afin însă aceștia au putut deja să demonstreze eficiența și potențialul economic al acestei activități economice. Cu toate acestea, domeniul dat este abordat de o serie de provocări atât tehnologice cât și economice la care producătorii trebuie să le facă față. În contextul dat, vă propunem o mică reflecție a evoluției economice, provocărilor și oportunităților producerii culturilor bacifere respective pe teritoriul țării noastre.

Acest articol este elaborat în cadrul Programului de Stat „Elaborarea instrumentelor economice noi de evaluare și stimulare a competitivității agriculturii Republicii Moldova pentru anii 2020 - 2023” (cifrul - 20.80009.0807.16).

Materiale și metode de cercetare

Cercetarea dată a fost efectuată în baza metodelor științifice de cercetare, precum: grupări de analiză și sinteză, metode statistice de evaluare.

Ca material pentru cercetare au fost utilizate datele și informațiile oferite de Biroul Național de Statistică, Asociația Producătorilor de Pomoșoare „Bacifera”, Ministerul Agriculturii al Republicii Moldova.

Rezultate și discuții

Cererea constantă față de fructele bacifere manifestată de consumatorul autohton, a impulsionat dezvoltarea domeniului producerii culturilor bacifere multianuale. Interesul ridicat al populației față de produsele bacifere se datorează, în mare parte, aportului pomuoșoarelor date asupra stării generale favorabile a organismului uman. Bacele conțin substanțe biologice active (vitamine, microelemente, antibiotice, substanțe antiradiante). Antibioticele sunt reprezentate printr-o serie de

---

¹ © Viorel TUREȚCHI, Viorel.turetchi@rambler.ru

compuși: substanțe pectice, antociane, uleiuri eterice. În fructe și pomușoare se conțin 15 vitamine, șapte din ele se găsesc în cantități considerabile [2].

În contextul dat, odată cu creșterea cererii față de produsele respective, au început să fie înființate plantații de bacifere care să poată aproviziona atât piețele locale, cât și magazinele specializate. În contextul dat, conform datelor BNS, dacă în a.2000 în Republica Moldova erau la evidență 700 ha de plantații cu arbuști fructiferi atunci în a.2019 suprafața totală ocupată de această categorie pomicolă s-a extins până la 3 900 ha. Respectiv, recolta globală de pomușoare a avut o dinamică asemănătoare – de la 0,1 mii tone obținute în a.2000 – până la 15,8 mii tone în a.2019, reprezentând o creștere fulminantă a productivității sectorului dat, acest fapt fiind evidențiat, îndeosebi, în perioada 2015 – 2019 (vezi tab. 1).

Tabelul 1 Dinamica evoluției suprafețelor plantate cu arbuști fructiferi, productivitatea și prețul mediu a produselor bacifere (a.2015 – a.2019)

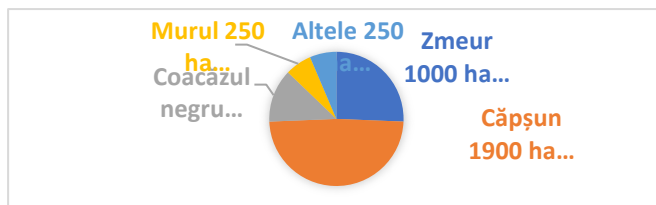
	2015	2016	2017	2018	2019
1.Suprafața totală, mii ha	3,0	3,1	3,5	3,8	3,9
2.Suprafața plantației pe rod, mii ha	2,6	2,7	3,3	3,4	3,5
3.Producția globală obținută, q	46 580	94 683	116 394	132 847	157 803
4.Recolta medie la 1 ha, q	17,6	34,4	35,2	38,3	44,7
5.Prețul mediu, lei/q	1 602	2 776	2 204	2 862	1 467

Sursa: Biroul Național de Statistică

După cum sunt reflectate datele în tab. 1, suprafețele ocupate de culturile bacifere sunt într-o creștere dinamică. Totodată, în aceeași perioadă volumul producției globale a crescut cu 238% , productivitatea la ha mărindu-se de 2,5 ori. Ascendența vizibilă atât din punct de vedere calitativ, cât și cantitativ plasează grupul acestor culturi agricole în categoria sectoarelor cu cel mai mare potențial economic.

Principalele culturi bacifere cultivate în Republica Moldova sunt căpșunul și zmeurul, însumând o pondere de 2/3 din suprafața totală de teren cultivat cu pomușoare de cultură. Restul plantațiilor sunt reprezentate de coacăzul negru, murul ș.a. (vezi figura).

Structura plantațiilor de bacifere (a.2019)

Sursa: Biroul Național de Statistică

Ponderea mare a suprafețelor de plantații ocupate cu căpșun și zmeur poate fi explicat prin gradul înalt al cererii manifestat de către consumatorii locali. Totodată, datorită selecției prin care a fost obținute soiurile remontante de căpșun și zmeur, cu o perioadă lungă de fructificare pe parcursul anului, producătorii pot furniza fructe în stare proaspătă timp de 4 – 5 luni. Factorii respectivi, dar și alte elemente de ordin tehnic și economic, au un impact diferit asupra modului de dezvoltare a domeniului agricol respectiv. Pentru a intra în esența dată este necesar de a analiza sectorial dinamica evoluției culturilor bacifere multianuale cultivate la noi în țară.

Căpșunul (*Fragaria viridis*). Este cultura baciferă cu cea mai largă arie de răspândire în Republica Moldova, asigurând 70% din recolta globală de bacifere autohtone. Dominația evidentă a căpșunului în structura de producere a pomușoarelor este favorizată de o serie de factori, cum ar fi: popularitatea fructelor de căpșun în preferințele consumatorului; tehnologiile de producere avansate și, relativ, mai accesibile; apariția soiurilor și hibridilor noi cu o perioadă de păstrare mai îndelungată și cu o capacitate de transportabilitate mai ridicată a recoltei; cererea ridicată și

posibilitatea de a exporta pe piața externă (Rusia, România) etc. Prin urmare, acest fapt a favorizat o evoluție atât cantitativă cât și calitativă a suprafețelor ocupate cu cultura dată, a producției globale obținute, cât și o creștere evidentă a productivității obținute la un hectar (vezi tab. 2)

Tabelul 2 Evoluția dezvoltării sectorului de producere a căpșunului în Republica Moldova (2015-2019)

	2015	2016	2017	2018	2019
1.Suprafața totală, <i>mii ha</i>	1,5	1,5	1,8	1,9	1,9
2.Suprafața plantației pe rod, <i>mii ha</i>	1,5	1,5	1,7	1,8	1,8
3.Producția globală obținută, <i>q</i>	32 000	77 000	91 000	101 000	107 000
4.Recolta medie la 1 ha, <i>q</i>	21,5	51,3	52,2	55,2	58,8
5.Prețul mediu (de la producător), <i>lei/q</i>	2 505,49	1 386,44	1 563,71	1 140,59	1 063,43

Sursa : Biroul Național de Statistică.

Tehnologiile moderne aplicate, cât și cultivarea soiurilor valoroase de căpșun a permis dublarea recoltei obținute pe un ha de plantație. Prin urmare, pentru viitor se profilează tendința de trecere la un sistem cât mai intensiv de producere bazat pe creșterea productivității culturii date, fără a extinde suprafețele existente.

Cultivarea speciilor care se pretează cultivării, recoltării și procesării mecanizate este un segment care se va dezvolta activ în contextul lipsei forței de muncă, costurilor de producție mai mici și accesului la piață. Diversificarea soiurilor cultivate care vor răspunde cerințelor pieței și vor acoperi segmentele libere de piață, este o altă tendință în dezvoltarea sectorului. Promovarea consumului și marketingul fructelor bacifere sunt din ce în ce mai intense și se pliază pe dinamica vieții contemporane și consumul produselor proaspete, cu un aport bogat [3].

Pe lângă oportunitățile economice extraordinare, producerea căpșunului în condițiile țării noastre comportă și o serie de provocări și riscuri. Acestea sunt de ordin tehnologic - lipsa forței de muncă, limitarea procedurilor fitosanitare ca urmare a perioadei scurte de intrare în rod, cheltuieli semnificative de întreținere, provocări de ordin climateric - înghețurile târzii de primăvară și a celor de toamnă în cazul soiurilor remontante, precipitațiile sub formă de ploaie cu o durată mai lungă care pot afecta semnificativ calitatea fructelor, riscuri de ordin comercial - supra îndestularea pieței, diversificarea insuficientă a direcțiilor de realizare, perioada scurtă de realizare a fructelor datorită perisabilității accentuate, conlucrarea ineficientă între producătorii autohtoni orientate spre determinarea noilor piețe de desfacere.

Zmeurul (*Rubus idaeus L.*). Cultura zmeurului ocupă locul secund în topul culturilor bacifere cultivate în Republica Moldova. Datorită calităților gustative și fitoterapeutice fructele de zmeur sunt foarte solicitate de consumatorul autohton, fapt ce a impulsionat producerea acestei culturi pe scară largă. În prezent suprafața totală de plantații ocupate cu zmeur în țara noastră depășește 1000 ha și o pondere de 26% din structura culturilor din grupa dată. Varietatea mare de soiuri cultivate la noi (peste 30 de soiuri) permite producătorilor de a obține un asortiment larg de produse de zmeur atât după aspect cât și după calitățile gustative. Totodată, datorită tehnologiilor moderne, productivitatea la un hectar a zmeurului variază în limitele de la 3,8 t până la 8,2 t și poate atinge maximul de 13,3 t pentru soiurile remontante [2]. Datorită acestor calități, piața locală este asigurată cu o cantitate impunătoare a produsului respectiv (vezi tab.3).

Tabelul 3 Evoluția dezvoltării sectorului de producere a zmeurului în Republica Moldova (2015-2019)

	2015	2016	2017	2018	2019
1.Suprafața totală, <i>mii ha</i>	0,9	0,9	1,0	1,1	1,0
2.Suprafața plantației pe rod, <i>mii ha</i>	0,8	0,8	1,0	1,0	0,9
3.Producția globală obținută, <i>q</i>	13 000	16 000	21 000	26 000	46 000
4.Recolta medie la 1 ha, <i>q</i>	20,0	19,0	21,5	24,7	46,8
5.Prețul mediu (de la producător), <i>lei/q</i>	1 319,0	1 350,08	1 513,45	782,47	1 200,01

Sursa : Biroul Național de Statistică.

Comparativ cu cultura căpșunului, suprafața de teren ocupată cu zmeur în perioada de referință (2015-2019) nu este supusă modificărilor esențiale, menținându-se în limitele a o mie de hectare. Însă este evidentă o creștere substanțială a productivității pe aceeași unitate de suprafață, ceea ce demonstrează un nivel înalt de aplicare a tehnologiilor moderne de producere. Creșterea producției globale în a.2018 și 2019 a influențat prețul mediu de realizare solicitat de producători, acesta fiind în scădere cu 35% față de a.2017 - element specific economiei de piață.

Pe lângă faptul că cultivarea zmeurului este o cultură profitabilă, pentru înființarea unui ha de plantație de zmeur sunt necesare investiții consistente. Dacă pentru plantarea unui ha de căpșun sunt necesare 55 – 100 mii lei (în dependență de tehnologiile aplicate), atunci înființarea unui ha de zmeur variază în limitele a 175 – 215 mii lei, iar recuperarea investițiilor se produce abia în anul IV. Costurile ridicate pentru înființarea plantației de zmeur sunt condiționate de costurile mijloacelor de producție care constituie 72% din totalul de cheltuieli [4]. Însă, începând cu anul IV profitabilitatea depășește 184% ceea ce reprezintă o investiție de succes în activitatea dată.

Dat faptului că recoltarea zmeurului este efectuată manual, una din provocările de bază la producerea culturii date este utilizarea forței de muncă. Conform studiilor cheltuielile operațiunilor manuale aplicate pentru întreținerea și recoltarea unui ha de plantație de zmeur poate să constituie până la 57% din costul normat [1]. Totodată, asigurarea insuficientă cu forță fizică de muncă (îndeosebi în perioada recoltării) poate afecta considerabil eficiența activității date.

Următoarea provocare pentru producătorii autohtoni reprezintă importul pe piața autohtonă a producției de zmeur din Ucraina. Cu o suprafață de 21,5 mii ha și cu o productivitate medie de 7,5 t/ha această țară este unul din principalii producători și exportatori de zmeur di Europa [6]. Respectiv, o parte din producția dată, prin diferite căi mai puțin transparente, ajunge pe piața autohtonă fiind realizată ca produs moldovenesc. Acest fapt exercită o presiune imensă asupra prețului de realizare, micșorându-l considerabil, fapt care pe termen scurt favorizează consumatorul, dar în perspectivă poate duce la distrugerea ramurii date ca urmare a falimentării producătorilor autohtoni.

Coacăzul negru (*Ribes nigrum L.*). Este o cultură destul de populară în rândurile amatorilor de bacifere, fiind cultivată atât pe sectoarele auxiliare, cât și pe plantații extinse. În prezent în Republica Moldova suprafața totală ocupată cu arbuști de coacăz negru depășește puțin 500 ha, ceea ce constituie 13% din aria totală de teren agricol ocupată cu culturi bacifere multianuale.

Fructele de coacăz negru sunt foarte solicitate pe piața internă. Datorită conținutului foarte ridicat de vitamine și substanțe active cum ar fi: vitamina C – în cantitate foarte mare, proteine, acizi organici, săruri minerale calciu, fier, magneziu, fosfor, potasiu), vitamine (B1, B2, și B6), flavonoizi, pectine, taninuri, ulei esențial, pectină și emulsină, această cultură este foarte solicitată de consumatorii autohtoni [5].

Cu toate acestea, evoluția agrotehnică și economică a culturii date este cu mult mai modestă comparativ ca cultura căpșunului sau a zmeurului (vezi tab. 4).

Tabelul 4 Evoluția dezvoltării sectorului de producere a coacăzului negru în Republica Moldova (2015-2019)

	2015	2016	2017	2018	2019
1.Suprafața totală, mii ha	0,5	0,6	0,6	0,6	0,5
2.Suprafața plantației pe rod, mii ha	0,3	0,3	0,4	0,4	0,4
3.Producția globală obținută, q	1 000	1 000	2 000	4 000	3 000
4.Recolta medie la 1 ha, q	5,0	3,5	5,1	7,5	4,9
5.Prețul mediu (de la producător), lei/q	2 178,00	2 002,37	1 699,76	2 420,83	2 078,63

Sursa : Biroul Național de Statistică.

Conform datelor din tab.4 în perioada 2015 – 2019 suprafața de teren cultivată cu coacăz negru nu a suferit modificări esențiale, păstrându-se în limitele a 500 ha. Dat faptului că cultura coacăzului negru își atinge randamentul maxim de rodire începând cu anul VIII de la plantare, dinamica în creștere a producției globale obținute relevă faptul că potențialul maxim încă urmează a fi atins.

Un impediment important, ce frânează atingerea obiectivului dat, este productivitatea la hectar foarte scăzută (aproximativ 5, 2 q/ha), pe când potențialul real al soiurilor de coacăz cultivate în condițiile țării noastre este de 13 – 32 q/ha. Ca exemplu, Ucraina deține o suprafață totală de 5 000 ha de coacăz negru, iar productivitatea medie variază în limitele a 50 q/ha, plasând această țară în grupul liderilor europeni producători de produse bacifere. Acest fapt permite producătorilor ucraineni să aplice pe larg tehnica agricolă în procesul de recoltare, micșorând semnificativ costul de producere. Or, în condițiile noastre, când producătorii autohtoni dețin suprafețe de maxim 3-4 ha, utilizarea tehnicii mecanizate de recoltare este inefficientă, această operațiune efectuându-se exclusiv manual. În acest caz, cheltuielile de recoltare depășesc 50% din costul produsului obținut, fapt ce se reflectă direct asupra prețului ridicat de realizare.

Totodată, capacitățile financiare limitate a producătorilor autohtoni adesea nu permite achiziționarea sistemelor de răcire a producției recent recoltate. Astfel, fructele bacifere, nefiind condiționate până la temperatura de 4°C, au o perioadă de păstrare cu mult mai redusă. Prin urmare, se diminuează mult perioada de realizare ceea ce se manifestă prin pierderi financiare importante.

Actualmente, la prima vedere, sectorul agricol autohton al fructelor bacifere manifestă cea mai dinamică evoluție înregistrată în domeniul horticul. Înregistrând progrese atât cantitative cât și calitative, domeniu dat manifestă toate premisele de a deveni una din sursele principale de venit pentru gospodăriile de toate nivelurile, inclusiv a celor casnice. Însă suprafețele relativ mici a plantațiilor de bacifere impune o dependență totală de factorul uman, și anume forța fizică de muncă utilizată la procesul de recoltare. În condițiile când se atestă o diminuare semnificativă a acestei resurse în sectorul agricol, cei mai vulnerabili devin producătorii ce dețin plantații de dimensiuni mijlocii, unde necesarul de forță de muncă nu poate fi asigurat iar utilizarea tehnicii performante nu este rentabil de aplicat. Astfel, în cazul dat riscul falimentării pentru aceștia este eminent.

Ca o soluție în depășirea acestei probleme ar fi:

- Asocierea producătorilor după zona de producere (raion, comună), cultivarea aceluiași grup de culturi bacifere pentru a fi posibilă utilizarea tehnicii de recoltare specializată - tehnică ce urmează a fi procurată în comun, construirea frigidierelor de răcire a producției recoltate;
- Mărirea suprafețelor ocupate cu bacifere de la 2-3 ha până la 20-25 ha pentru o gospodărie, ceea ce ar permite automatizarea procesului de producere;
- Diversificarea culturilor bacifere cultivate de producător în scopul de a asigura o continuitate atât a livrării producției bacifere pe piață, cât și asigurarea permanentă cu loc de muncă a lucrătorilor, minimalizarea factorului sezonier de asigurare cu forță de muncă manuală;
- Asocierea producătorilor de bacifere în scopul creării liniilor de congelare și a depozitelor de păstrare a surplusului de producție obținut pentru a diversifica gama de produse bacifere pe piață;
- Elaborarea unei strategii de conlucrare cu întreprinderile de prelucrare a fructelor în vederea susținerii reciproce cât și determinarea mecanismelor care să aducă o creștere a valorii adăugate;
- Elaborarea în comun a asociației producătorilor de bacifere și Guvernul Republicii Moldova a modalităților de explorare a piețelor externe, cât și asigurarea cantității de producție destinate exportului.

Concluzie

1. Sectorul agricol al culturilor bacifere fructifere din Republica Moldova a fost în perioada a.2015 – 2019 cel mai dinamic domeniu horticul atât cantitativ, cât și calitativ. Astfel, în perioada respectivă suprafața totală ocupată cu arbuști fructiferi s-a extins cu 30%, producția globală a înregistrat o creștere de 238%, iar productivitatea la un hectar s-a mărit cu 153%.

2. Structura sectorului în dependență de cultura cultivată are următoarea configurație: căpșun 1/2 din totalul suprafețelor cultivate, zmeurul – 1/4, coacăzul negru – 1/8, alte culturi bacifere – 1/8;
3. Cea mai vizibilă dinamică a fost înregistrată la cultura căpșunului, unde au fost înființate 26% de suprafețe noi, producția globală a crescut de cu 238% iar productivitatea – cu 173%.
4. Zmeurul se află pe locul secund în preferințele producătorilor autohtoni. În această perioadă suprafața totală de teren agricol ocupată cu zmeur a înregistrat schimbări neesențiale, în schimb producția globală s-a triplat, iar productivitatea la un hectar s-a dublat;
5. Coacăzul negru este cultivat pe arii mai restrânse, aproximativ 500 ha. Se observă o ușoară creștere a producției globale însă productivitatea la un hectar rămâne a fi pe departe cea mai joasă față de potențialul soiurilor cultivate, dar și față de rezultatele obținute de producătorii de coacăz negru din Ucraina.
6. Principalele provocări cu care se confruntă producătorii de culturi pomicole bacifer sunt: datorită plantațiilor cu suprafețe mici se aplică doar recoltarea manuală, acest fapt amplificând esențial costul de producere, se înregistrează o lipsă acută de forță de muncă manuală ceea ce duce la periclitarea proceselor de producere. Asigurarea insuficientă cu utilaje de răcire și plasarea producției pe piață fără a fi condiționată preventiv scade considerabil din calitatea produsului finit.
7. Concurența tot mai puternică din partea exportatorilor din Ucraina. Datorită produselor mult mai ieftine, comparativ cu baciferele moldovenești, comportă riscul ca producția autohtonă să devină în scurt timp neconcurabilă, ceea ce duce eminent la falimentarea afacerilor în domeniul dat:
8. Se impune urgent de a implementa o serie de măsuri cum ar fi: aplicarea tehnologiilor noi prin automatizarea mecanizată a întregului proces de producere cu scopul de a micșora cât mai mult costurile de producere; asocierea producătorilor în grupuri pentru a facilita procurarea tehnicii necesare; conlucrarea între diferite structuri de producere pentru a obține un produs cu o valoare adăugată înaltă; mărirea suprafețelor de plantații și specializarea mai activă a producătorilor; diversificare culturilor bacifere cultivate pentru a crea continuitatea fluxului financiar și posibilitatea de a crea locuri de muncă permanente.

Bibliografie

1. STRATAN, A., BAJURA, T. „Tarife de costuri și normativele nete în agricultură. Ghid practic” Chișinău, 2020, INCE, ISBN 978-9975-3378-9-2., 76p.
2. SAVA, P. „Cercetări orientate la dezvoltarea culturilor bacifere”, [Accesat 11.08.2021], Disponibil: <http://www.akademos.asm.md/files/Cercetari%20orientate%20la%20dezvoltarea%20culturilor%20bacifere.pdf>.
3. SECTORUL DE BACIFERE AL REPUBLICII MOLDOVA: DINAMIC ȘI INSTABIL, [Accesat 02.08.2021], Disponibil: <https://agroexpert.md/rus/blogi/sectorul-de-bacifere-al-republicii-moldova-dinamic-si-instabil>.
4. CĂPȘUNELE, IDEALE PENTRU O AFACERE PROSPERĂ, [Accesat 03.08.2021], Disponibil: <https://forum.md/ru/895951>.
5. COACĂZUL NEGRU (*Ribes nigrum*), [Accesat 04.08.2021], Disponibil: <https://www.csid.ro/plante-medicinale/coac%20zul-negru-ribes-nigrum-11850730>.
6. АНАЛИТИКА „Из-за отсутствия переработки на каждом килограмме малины украинский фермер теряет 20 центов”, [Accesat 04.08.2021], Disponibil: <https://propozitsiya.com/chez-vidsutnist-pererobky-na-kozhnomu-kilogrami-malyny-ukrayinsky-fermer-vtrachaye-20-centiv>.